

СПЕЦИФИЧНИ ОБЛИЦИ БАНКАРСТВА

Офшор банкарство

Офшор банкарске компаније су специфичне банкарске институције основане на офшор дестинацијама које се баве ограниченим спектром банкарских послова пре свега у сфери међународног прикупљања и пласирања средстава и међународног платног промета, дакле оне нису у класичном смислу банке.

Офшор банкарске рачуне које отварају ове банке су отворени у земљи различитој од резидентне земље компаније или приватног лица.

Захваљујући напретку технологије и пре свега интернету данашње офшор банкарство је веома доступно и сведено на низ једноставних банкарских операција.

Исламско банкарство

Прва исламска финансијска институција као претеча данашњих исламских банака је настала 1963. године у Египту. Банка је угашена 1967. године, а до тада је основано већ 9 банака у Египту.

Године 1974 исламске земље основале пандам Светској банци, *The International Development Bank*

Разликујемо два приступа организовања банака у исламским земљама:

- Земље које су у потпуности конвертовале своје конвенционалне финансијске системе у исламске финансијске системе - све домаће банке послују према прописима исламског банкарства (Иран, Пакистан и Судан).
- Земље које имају имплементиран паралелан банкарски систем, и конвенционално и исламско банкарство (Малезија и Бангладеш).

Исламско банкарство је најразвијеније у Великој Британији где је основана „*Islamic bank of Britain*” у складу са исламским законом.

Исламски финансијски систем данас укључује хиљаде различитих организација: банке и банкарски холдинг, осигуравајуће организације, лизинг организације, рачуноводствене организације, консалтинг организације, инвестиционе фондове, инвестиционе банке, итд.

Ипак, може се рећи да је исламско банкарство младо. банке су још увек у исламском свету углавном новост, још нема заокруженог правног система који уређује њихово пословање.

Исламско банкарство је део исламског економског модела који се заснива на:

- *Шеријатском праву*, исламском закону који забрањује пословање уз камату, практично забрањује убирање камате. Исламски инвеститори купују акције само у пословима чије активности и производи нису противни учењу Курана па се забрањује улагање у трговину оружјем, дрогом, дуваном, алкохолом, свињским месом, порнографијом и играма на срећу;
- *Мобилизацији новчаних средстава и њиховог пласмана кроз директно учешће у капиталу (equity finance)*

За исламско банкарство које почива на принципима заједничког улагања и дељења губитака и профита (joint venture) можемо рећи да представља „*Venture banking*“ где приходи банке не зависе од унапред утврђених камата него од успешности пословања компаније у коју су уложена средства.

На основу поменутих модела исламске банке отварају трансакцијске и инвестиционе депозите.

- Трансакциони депозити имају фиксну номиналну вредност, не укамаћују се, а банке могу зарачунавати накнаду за обављање трансфера;
- Инвестициони депозити немају фиксну номиналну вредност и слични су власништву у фирми. При отварању инвестиционог депозита са банком се уговара удео у профиту банке, који се не може променити (осим уз договор) пре рока доспећа депозита;

У складу са наведеним и методологијом исламског банкарства исламске банке отварају *три врсте рачуна за своје клијенте*:

- текући рачун на чија средства не плаћа камату, али му гарантује повраћај уложених средстава,
- рачун штедње за који му банка исплаћује неке премије на штедна средства у зависности од оствареног профита, која му гарантује, али њима нема право на учешће у оствареном профит,
- инвестициони рачун са средствима за која остварује приход учешћем у профит заједно са банком, али и сноси и удео у губитку због објективних тржишних разлога. За ова средства му банка не гарантује повраћај.

Остали облици банкарства

Као остале облике банкарства навешћемо анонимно банкарство, приватно банкарство, микробанкарство и етничко банкарство.

Анонимно банкарство

Анонимно банкарство обухвата спектар банкарских услуга са акцентом на:

- поверљивости трансакција (депозита и рачуна клијената) и
- заштити идентитета клијента банака (клијенти имају посебну лозинку за своје рачуне).

Синоним за такав облик банкарства је Швајцарско банкарство.

Развоју анонимног банкарства доприноси савремено банкарство са додатним каналима дистрибуције банкарских производа и услуга, које је омогућио развој технологије и све заступљеније интернет банкарство.

Приватно банкарство - VIP (vi-aj-pi) банкарство

Приватно банкарство (Private banking) подразумева пружање банкарских услуга богатим појединцима на глобалном нивоу, који представљају изузетно захтевне клијенте.

Ова врста ексклузивних VIP (vi-aj-pi) клијената је захтевна када је у питању управљање њиховом имовином, они захтевају луксузан простор, адекватан третман, консалтинг у смислу инвестиционог саветовања, личног банкара (account assistant), портфолио менаџера и сл., јер пре свега желе максималну заштиту својих улагања од ризика.

Микро банкарство

Насупрот приватног банкарства и анонимног банкарства микробанкарство (micro banking) подразумева пружање банкарских услуга сиромашним слојевима становништва, претежно руралним, углавном кроз одобравање микрокредита који треба да помогну њихово самозапошљавање или решавање њихових проблема у егзистенцијалном смислу. Кредити овим слојевима клијената се углавном одобравају у мањим износима и без адекватног обезбеђења па ипак имају висок степен наплативости (и до 98%)

Зачеци микробанкарства бележе се у Ирској у XVII веку, а као прототип овог банкарства узима се Grameen bank у Бангладешу (Оснивач ове банке у Бангладешу је Мухамед Јунус).

Етничко банкарство

Етничко банкарство (*Ethnic banking*) егзистира у одсуству класичних банкарских канала за трансфер новчаних средстава, или постоје паралелно са њим, ради настојања да се олакшају новчани трансфери и трговина између удаљених региона. Због тога се ово банкарство се назива и „подземним банкарством“ (IFC systems, Informal funds transfer systems).

Да би се систем реализовао на дугорочној основи обично постоји породична или нека друга веза између оператора две земље. Функционише тако што се међусобни рачуни између оператора различитих земаља периодично изравњавају. Трошкови трансакција у етничком облику банкарства износе 2-5% у зависности од величине реализоване трансакције, природе односа оператора и комитената, валуте у којој се врши трансакција, преговарачке умешности учесника трансакције и сл.

У случају етничког облика банкарства трансакције се:

- одвијају ван званичних банкарских канала
- званично се не региструју,
- нису подложне опорезивању, па ни порезу на приходе од услуга.

Етничко банкарство је укорењено у култури многих земаља – Блиски Исток, Филипини, Индија и сл. Као саставни део културе ових народа има различите називе: *Hawala* (Блиски Исток), *Padala* (Филипини), *Hundi* (Индија) ...са напоменом да је најраспрострањенији назив *Hawala* који на арапском значи трансфер.

Банкарско пословање на велико

Банкарско пословање на велико (whole sale banking) подразумева обављање банкарских послова искључиво са већим корпоративним клијентима и институцијама.

ПРИНЦИПИ БАНКАРСКОГ ПОСЛОВАЊА

Основни принципи банкарског пословања су:

- Принцип ликвидности;
- Принцип пословности;
- Принцип сигурности и ефикасности улагања средстава;
 - Принцип рентабилности;
 - Принцип солвентности;
 - Принцип ажурности пословања.

Сви принципи представљају јединство са осталим принципима су у сталној интеракцији.

Принцип ликвидности

Принцип ликвидности је кључни принцип успешног и ефикасног пословања банке. представља обавезу банке да у сваком тренутку благовремено може одговорити на обавезе према својим клијентима.

Свака Централна банака прибојава је да би тешкоће ликвидносне природе једне банке могле бити лако и брзо пренете на друге банке и друге привредне субјекте принципом концентричних кругова или домино ефекта, што зависи од величине банке, величине проблема са којим се суочава, броја клијената и развијености финансијског тржишта. На основу лоших искустава ранијих периода све земље су увеле поштовање принципа ликвидности преко обавеза које прописују Централне банке.

Да би поштовале овај принцип банкама је неопходно да креирају усклађене токове прилива и одлива средстава тј. усклађену политику средстава и пласмана, како по динамици прилива и одлива, тако и по рочној структури извора и пласмана.

Узимајући у обзир степен утрживости појединих ставки активе банке ликвидност се може диференцирати на следеће нивое:

Примарна ликвидност представља ликвидност која се заснива на:

- готовини у благајни и
- средствима на жиро рачуну банке код Централне банке.

Тренутно (промптно) расположива новчана средства банци за измирење обавеза су неопходна у мери у којој она очекује одливе из благајне и са рачуна, уз остатак резерве коју је неопходно да има због евентуалне сигурности.

Секундарна ликвидност је ширег концепта од примарне ликвидности и састоји се из:

- готовине,
- средстава на рачунима банке и
- најликвиднијег дела активе који се у кратком року може претворити у готовину, односно жирални новац (менице, краткорочни кредити итд.).

Без обзира на релативно лаку и брзу утрживост ових средстава банкама се препоручује конзервативан приступ, који подразумева да се рачуна да ће приливи пристићи о року само делимично, а да се обавезе измирују о року у потпуности.

Терцијарна ликвидност представља најшири концепт ликвидности који поред примарног и секундарног степена ликвидности обухвата и

- делове банчаних пласмана до истека одређеног рока, а који се након тога могу претворити у готовину, односно жирални новац (дугорочни кредити, облигације, менице које се не могу

есконтovati итд.). Овај концепт ликвидности има више теоријско, а мање практично значење, због чињенице да није могуће тренутно реаговање на захтеве клијената за плаћањем коришћењем ових средстава.

Принцип пословности и ефикасности

Принцип пословности и ефикасности представља начело које упућује на то да се максимални резултати пословања банке постигну уз минимално коришћење њених средстава.

Поштовање овог принципа омогућава одрживи развој сваког предузећа, па и новчаног, каква је банка. Због тога је неопходно да приликом доношења одлука менаџмент банке доноси одлуке које неће довести банку у опасност од брзог и олаког трошења средстава и финансирања ризичних послова.

Принцип сигурности

Принцип сигурности означава неопходност обезбеђења да банчини клијенти или пословни партнери у одређеном предвиђеном року уредно извршавају своје обавезе.

Овај принцип се првенствено односи на обезбеђење уредног извршавања обавеза по основу пласмана које је банка имала према својим клијентима. Он се уважава кроз сложене и истовремено стандардизоване процедуре пре одобравања пласмана банке, као и резерве банке по том основу.

То укључује и пажљиво праћење клијента током рока отплате позајмице (мониторинг), као и тренутно реаговање на прве знаке да се уредност повраћаја доводи у питање.

Принцип рентабилности и економичности

Принцип рентабилности пословне банке представља основни покретачки мотив пословања банке, а то је максимирање профита као разлике између наплаћене активне камате и плаћене пасивне камате. Овај принцип мотивише првенствено власнике акција банке да своја улагања оплоде кроз банчино пословање.

Принцип економичности захтева од банака да послују, прибављају депозите и остала средства, по што нижим каматама - пасивним каматама, ради стварања услова за снижавање свих активних каматних стопа, утичући тако и на структуру трошкова производње осталих економских субјеката

Принцип солвентности

Принцип солвентности представља сталну дугорочну способност банке да одговори свим својим доспелим обавезама у целини.

Принцип солвентности даје примат дугорочној усклађености активе и пасиве тј. способност банке да у одређеном тренутку одговори својим обавезама без губитака по депоненте и остале клијенте. Банка улази у зону несолвентности онда када обавезе превазиђу ниво активе.

Принцип солвентности обезбеђује дугорочну одрживост банчиног пословања, омогућавајући вођење адекватне политике развоја банке.

Принцип ажурности

Принцип ажурности обавезује банку да у одређеном року обавља послове и посебно, тачно и ажурно евидентира своје пословне промене (истог дана када настану у књиговодству). То омогућава вртоглави развој технике и технологије коју банка мора да прати.

